

Н.Г.Доможаковтың чуртас чолы
(1916–1976)

Николай Георгиевич Доможаков хакас литературазы, науказы, искусствозы тилиріне улуғ хозым ит салған. Ол көп наука-істезіг тоғыстарның, учебниктернің, сөстіктернің авторы полған. Ідөк литература тілін, кибірлерін алғыдар тоғыс көп апарған.

Николай Георгиевич күрген айының 20-чі күнінде 1916 чылда Хуруғ Уйбат хазында, Хызыл хас аалда, төреен. Пабазы чох өзіп, чох-чоостың аар

чуртазы аның иңніне прай артылған. Кічігдең сығара ағырығ даа полза, ол, Райков аалдағы пастағлығ школаны тоозып, Минсуғдағы педтехникумда үгринген. Аны 1935 чылда тоосхан соонда, Аёшино (Шира аймаа) паза Чул пилтірі (Асхыс аймаа) ааллардағы школаларда тоғынған. Пу чылларда Н. Доможаков кибелістер пазып пастаан. Аның пастағы «Кемге син сыынчазың?» кибелізі 1935 чылда «Хызыл аал» газетада сыххан. 1938 чылда облонода методист полып тоғынған. 1939 чылда, Ағбанда үгретчілер тимнечең институтуды азылғанда, андар үгринерге кірібіскен, анаң Москвада аспирантурада үгринізин узаратхан.

Н. Г. Доможаков, 1944 чылда төстелген наука-істезіг институттың (ХакНИИЯЛИ-ның) пастағы директоры полып, хакас науказын төстирінде өткін араласхан. 1949 чылда «Хакас тіліндегі хызыллар диалекті» тіп темаа кандидатская диссертация арачылаан. Н.Доможаков хакас тілінеңер, тархынынаңар, этнографиязынаңар наука тоғыстарын көп пасхан. Аның устаанынаң ХакНИИЯЛИ чыл сай, пасха-пасха экспедициялар иртіріп, наукаа кирек материаллар көп чыған. Хакас науказының таңдағы күнінеңер

сағыссырап, ол ученайларны тимниріне улуг хайыг айландырған, иледе чиит хакастарны аспирантурада үгрэнерге ысхлаан. Д. И. Чанков сағысха кирче: «Ол пілцең, наука саринаң піске хайдаг специалисттер кирек полчатханын. Пірсінде, мині хығырып алып, чоохтапча: «Син хакас тілінің фонетиказын үгрэнерге Ленинградтағы университеттің аспирантуразынзар парарзың». Андох, Михаил Иванович Боргояковты хығырып алып, тіпче: «Син хакас тілінің синтаксизін үгрэнерге парарзың». Ана іди піс Ленинградта үгренгебіс». Соонаң, сыннаң даа, филология наукаларының кандидады Д. И. Чанков паза Хакасияда филология наукаларының пастағы докторы М. И. Боргояков саблыг ученайлар пол парғаннар.

Н. Г. Доможаков, наука-істезіг институтта тоғынчадып, хачан даа үгретчі тоғызын тастабаан. Ағбандағы үгретчілер тимнецең институтта студенттерні иледе чыллар үгреткен.

Литература

1. Очерки истории хакасской советской литературы /Под ред. Т.Г.Тачеева. - Абакан: Хакасское отделение Красноярского книжного издательства, 1985. - 288 с.
2. История хакасской литературы. - Абакан: Хакасское книжное издательство, 2011. - 278 с.
3. «Хакас тілі» паза «Хакас литературазы» учебниктеріне хоза мультимедийнай тоғыстар (5-9 класстарға). - Абакан: Хакас книга издательствозы, 2014.